

Intersektionaalisuus

Maskuliinisuus

Vähemmistöstressi

**Muunsukupuolinen /
ei-binäärinen**

Mies

Hetero

Genderqueer

Queer-ilo

Aseksuaalisuus

Monisuhteisuus

Maskuliinisuus ei ole yksi yhtenäinen tai edes selvärajainen piirre vaan useiden käytökseen, ulkoiseen olemukseen ja luonteeseen liittyvien piirteiden joukko, ympäristöstä omaksuttu malli tai sisäsyntyistä kokemusta. Kulttuuri määrittää sitä, mikä koetaan maskuliiniseksi. Sateenkaarevassa kontekstissa jokainen määrittelee itse, mitä maskuliinisuus hänelle merkitsee, eikä maskuliinisuus sulje pois feminiinisyttä tai ei-binäärisyyttä.

Intersukupuolisuus tarkoittaa joukkoa erilaisia kehon variaatioita, joissa kehon sukupuolitettut piirteet, kuten kromosomit, sukuelimet tai hormonitoiminta eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypilliset. Intersukupuolisuus on luonnollista kehollista vaihtelua ja tekee näkyväksi sen, että ihmisiä ei voi biologisestikaan luokitella kahteen toisensa poissulkevaan sukupuoleen. Intersukupuolisuus voi olla joillekin myös sukupuoli-identiteetti.

Ei-binäärinen on henkilö, jonka sukupuoli-identiteetti ei sovi käsitykseen kaksijakoisesta sukupuolesta (mies-nainen). Hän voi olla esimerkiksi muunsukupuolinen, sukupuoleton, fluidi tai intersukupuolinen. Muunsukupuolinen ihminen voi olla sekä mies että nainen, jotakin mieheyden ja naiseuden väliltä tai tyystin tämän jaon ulkopuolelta. Muunsukupuolisuus voi toimia kattokäsittteenä muillekin ei-binäärisille sukupuoli-identiteeteille, joista esimerkkejä ovat genderfluid, genderqueer ja sukupuoleton. Kaikki binääriseen sukupuoli-identiteetille ulkopuolella olevat eivät käytä termiä muunsukupuolinen sukupuoli-identiteetistään.

Tarkoittaa pitkäkestoista tai toistuvaa stressikokemusta, joka syntyy vähemmistöön kuuluvalla siksi, että tätä vähemmistöä leimataan, aliarvostetaan tai syrjitään yhteiskunnassa. Vähemmistöstressiksi luetaan sekä aiempien syrjintäkokemusten muisteluun tai aktivoitumiseen liittyvä stressi että uusien tilanteiden kohtaamiseen liittyvä pelko ja stressi.

Hetero (myös heteroseksuaali, heteroseksuaalinen) tuntee seksuaalista vetovoimaa itsensä kanssa eri sukupuolta olevaa kohtaan, yleensä mies naista ja nainen miestä. Vaikka tämä viittaa ajatukseen, että sukupuolia olisi vain kaksi, myös jotkut ei-binäärisesti eli muutoin kuin naisiksi tai miehiksi identifioituvat määrittelevät itsensä heteroiksi. Osalle ihmisistä heterous terminä kattaa myös romanttisen ja emotionaalisen vetovoiman.

Mies on toinen juridisista sukupuolista Suomessa ja yleinen sukupuoli-identiteetti.

Viittaa sateenkaari-ihmisten ja vähemmistöjen iloon, vapautteen ja voimaantumiseen, joka syntyy normien rikkomisesta, itsensä ilmaisusta, yhteisöllisyydestä, identiteetin hyväksymisestä ja näkyvyydestä.

Käsitteellä viitataan englannin kielessä binäärin ulkopuolelle jääviin identiteetteihin. Genderqueer voi olla ei-binääri, muunsukupuolinen, sukupuolienormit ylittävä (gender non-conforming), sukupuoleton, kaksiki- tai monisukupuolinen, fluidi/genderfluidi tai jotain muuta.

Kattokäsite kaikille sellaisille intiimiä kanssakäymistä sisältävien ihmissuhteiden muodoille, joissa yksi ihminen voi olla intiimissä suhteessa useamman kuin yhden muun ihmisen kanssa yhtä aikaa. Esim. polyamoria, swingaus ja avoimet suhteet.

Aseksuaalisuus kuvaa ihmisen seksuaalista suuntautumista. Aseksuaali kokee tavallisesti hyvin vähän tai ei lainkaan seksuaalista vetovoimaa toisia ihmisiä kohtaan. Aseksuaalit voivat kokea muunlaista, esimerkiksi romanttista, emotionaalista ja esteettistä vetovoimaa.

2.1 Tavoitteiden ja tarpeiden tunnistaminen • Harjoite 1 – Sateenkaarisanat

Tulosta kaksipuoleisena tai tulosta yksipuoleisena, liimaa etu- ja takasivut yhteen ja leikkaa kortit. LÄHDE: SETA ry. [Sateenkaarisanasto](#)

Lesbo

Drag

Sukupuoleton

Pan

Kaapissa oleminen / kaapista tuleminen

Genderfluid

Normit

Homo

Sukupuolen ilmaisu

Aromanttinen

Drag on taidemuoto, jossa henkilö mm. pukeutumisen avulla leikittelee sukupuoliilla ja sukupuolirooleilla. Drag ei ole sama asia kuin transvestisuus, johon se usein sekoitetaan. Drag queen -esitykseen kuuluu usein feminiinisyyteen tai naiseuteen liittyvien elementtien käsittelyä taiteen keinoin, drag king -esitykseen taas maskuliinisuuteen tai mieheyteen liittyvien elementtien käsittelyä.

Nainen, joka tuntee seksuaalista vetovoimaa naisia kohtaan. Myös jotkut ei-binäärit ihmiset määrittelevät itsensä lesboiksi ja jotkut lesbot kokevat vetovoimaa naisten lisäksi ei-binääreihin ihmisiin. Osalle ihmisistä lesbous terminä kattaa myös romanttisen ja emotionaalisen vetovoiman.

Panseksuaali (pan tai panseksuaalinen ihminen) tuntee seksuaalista vetovoimaa ihmisiä kohtaan heidän sukupuolestaan riippumatta, kohteen sukupuolella ei ole merkitystä tai hän kokee vetovoimaa kaikkia sukupuolia kohtaan. Monet panseksuaalit kokevat, että termi vapauttaa luokittelemasta vetovoiman kohteita sukupuolen mukaan.

Kaikilla ihmisillä ei ole sukupuoli-identiteettiä. Osalle taas sukupuolettomuus voi olla sukupuoli-identiteetti. Sukupuoleton voi myös määritellä itsensä termillä agender. Agenderiys kuvataan usein sukupuoli-identiteetin puuttumisena ja sukupuolettomuutena.

Liukuva sukupuoli-identiteetti tarkoittaa sitä, että henkilön sukupuolen määrittely ja sisäinen ymmärrys sukupuolesta vaihtelee. Vaihtelu voi olla säännöllistä tai kausien pituudet voivat vaihdella ennakoimattomasti.

Kaappi on metafora avoimuuskysymyksille. Henkilö on kaapissa, kun hän ei ole tuonut esille omaa seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiään tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää identiteettiään. Jokaisella tulee olla oikeus olla kaapissa tai kaapin ulkopuolella.

Tuntee seksuaalista vetovoimaa itsensä kanssa samaa sukupuolta olevia ihmisiä kohtaan. Sanaa homo käytetään myös suppeammin tarkoittamaan miestä, joka kokee seksuaalista vetovoimaa miehiä kohtaan. Myös jotkut ei-binääriset ihmiset määrittelevät itsensä homoiksi ja jotkut homoiksi itsensä määrittelevät kokevat vetoa miesten lisäksi ei-binääreihin ihmisiin. Osalle ihmisistä homous terminä kattaa myös romanttisen ja emotionaalisen vetovoiman.

Normitietoisessa lähestymistavassa tarkastellaan yhteiskunnan rakenteita, tehdään normit näkyviksi ja kyseenalaistetaan niitä. Se on aktiivista toimintaa normien purkamiseksi. Normeilla tarkoitetaan käsityksiä siitä, mitä pidetään "normaalina" ja hyväksyttävänä. Normit liittyvät esim. seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoleen, suhde- ja perhemuotoon ja toimintakykyyn.

Aromanttisuus kuvaa ihmisen romanttista suuntautumista. Aromanttinen ihminen kokee tavallisesti hyvin vähän tai ei lainkaan ihastumista, rakastumista tai romanttista vetovoimaa toisia ihmisiä kohtaan. Aromanttiset ihmiset voivat kokea muunlaista, esimerkiksi seksuaalista vetovoimaa muita ihmisiä kohtaan. Aromanttinen ihminen voi haluta tiiviin ja läheisen (pari)suhteen. Aro on termi, jota osa aromanttisista ihmisistä käyttää kuvaamaan itseään.

Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan erilaisia ilmaisun tapoja, jotka ovat kulttuurissamme sukupuolittuneita. Sukupuolen ilmaisu sisältää yksilön toiminnan ja käyttäytymisen. Ilmaisun tapoja ovat esim. vaatetus, muu ulkonäkö, puhetyyli, ilmeet ja eleet. Sukupuolen ilmaisu ei aina varmuudella kerro sukupuoli-identiteetistä.

2.1 Tavoitteiden ja tarpeiden tunnistaminen • Harjoite 1– Sateenkaarisanat

Tulosta kaksipuoleisena tai tulosta yksipuoleisena, liimaa etu- ja takasivut yhteen ja leikkaa kortit. LÄHDE: SETA ry. [Sateenkaarisanasto](#)

Dysforia

Sukupuolineutraali

Trans

Yhdenvertaisuus

Bi

Queer / Kvääri

Cis

Nainen

Androgyyni

Trans-ilo

Sukupuolineutraalius on ajattelutapa, jossa sukupuolta ja sen erilaisia merkityksiä ei oteta huomioon. Rakenteissa, laeissa ja tiloissa sukupuolineutraalius voi olla hyvä asia. Esim. tasa-arvoinen avioliittolaki ja julkiset vessat. Aina sukupuolineutraalius ei ole hyödyllistä: esim. palkkatasa-arvoa tarkastellessa sukupuoli on olennainen tekijä.

Jaetaan keholliseen dysforiaan ja sosiaaliseen dysforiaan. Sosiaalinen dysforia tarkoittaa epämukavuutta, inhoa, outoutta, ahdistusta ja/tai vierauden tunnetta, joka syntyy siitä, että sukupuoli-identiteetti ei vastaa muiden ihmisten itsessä näkemää sukupuolta.

Yhdenvertaisuus on perusoikeus. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta esimerkiksi heidän sukupuolestaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuuslaki suojaa seksuaalivähemmistöjä syrjinnältä ja sisältää yhdenvertaisuuden edistämismääräyksen.

Sanaa käytetään kuvaamaan henkilöä, jonka sukupuoli ei ole yksiselitteisesti hänelle syntymässä määritetyn sukupuolen ja siihen yleensä liitettyjen odotusten mukainen, ja joka itse määrittelee olevansa transihminen. Sana on alkuaan latinasta ja tarkoittaa "toisella puolen" (trans).

Queer on näkökulma ja ajattelumalli, joka kyseenalaistaa yhteiskunnan sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä normeja. Queer voi olla myös identiteetti, jossa ihminen ei halua määrittää omaa seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoltaan. Osa käyttää queer-termiä synonyyminä sateenkaari- ja LHBTIA-ihmisille.

Biseksuaali eli bi tai biseksuaalinen ihminen kokee seksuaalista vetovoimaa sekä itsensä kanssa samaa että eri sukupuolta oleviin ihmisiin. Joillekin vetovoiman kohteen sukupuolella ei ole merkitystä.

Nainen on toinen juridisista sukupuolista Suomessa ja yleinen sukupuoli-identiteetti.

Sanaa cis käytetään kuvaamaan sitä, että henkilöllä ei ole sukupuoliristiriidan tunnetta, vaan hänen sukupuoli-identiteettinsä on yhteensopiva hänelle syntymässä määritetyn sukupuolen kanssa. Sana on alkuaan latinasta ja tarkoittaa "tällä puolen" (cis).

Trans-ilo viittaa iloon, jonka transihminen kokee, kun hän voi elää ja ilmaista itseään oman sukupuoli-identiteettinsä mukaisesti. Tämä ilo syntyy, kun kehollinen ja sosiaalinen transitio etenee, ja ihminen pääsee toteuttamaan itseään aidosti, mikä parantaa elämänlaatua ja hyvinvointia.

Androgynialla tarkoitetaan maskuliinisten ja feminiinisten piirteiden ja ominaisuuksien yhdistymistä samassa henkilössä. Sillä voidaan myös tarkoittaa tyyliä, jossa yhdistellään maskuliinisuutta ja feminiinisuutta esimerkiksi pukeutumisessa. Joidenkin henkilöiden sukupuoli-identiteetti on androgyni.

Feminiinisyy

Ystävät

**Gender non-conforming /
Sukupuolinormeja rikkova**

Perhe (esim. valittu tai lapsuuden)

**Questioning /
Identiteetin pohtiminen**

Seurustelu

Sukupuolen korjaus

Ihmissuhteet

Muu, mikä?

Yhteisöllisyys

Feminiinisyyden ei ole yksi yhtenäinen tai edes selvärajainen piirre vaan useiden käytöksen, ulkoiseen olemukseen ja luonteeseen liittyvien piirteiden joukko, ympäristöstä omaksuttu malli tai sisäsyntyistä kokemusta. Kulttuuri määrittää sitä, mikä koetaan feminiiniseksi. Sateenkaarevassa kontekstissa jokainen

Sukupuolen epäsovinnainen ilmentäminen viittaa yksilön sellaiseen toimintaan ja käytökseen, joka ei rajoitu kulttuurissa yleisesti tietyille sukupuolelle ominaisina pidettyihin ominaisuuksiin, kuten vaatetukseen tai rooliin, vaan henkilö voi ilmentää esimerkiksi sukupuoliidentiteettiään juridisen sukupuolensa normeja rikkoen.

Viittaa ihmisen haluun ja kiinnostukseen tutkia tarkemmin omaa seksuaalista ja/tai romanttista suuntautumistaan tai sukupuoltaan.

Sukupuolen korjaamisella tarkoitetaan yleensä lääketieteellisiä hoitoja, joiden avulla transsukupuolinen tai muunsukupuolinen henkilö voi korjata kehoaan vastaamaan sukupuoli-identiteettiään. Sukupuolen korjaaminen on sekä sosiaalinen että juridinen prosessi. Juridinen sukupuolen vahvistaminen tarkoittaa sukupuolimerkinnän muuttamista väestörekisterissä.